

prepiri iz zbornice poslancev preneso v deželne zборе. V koroškem, štajerskem ali isterskem ali tržaškem deželnem zboru pač narodno sporazumljenje ne bode lažje mogoče, kakor v zbornici poslancev. Spominjajmo se samo le na burne prizore v isterskem ali tržaškem deželnem zboru, ko so slovanski poslanci bili prisiljeni ostaviti zbornico. Mi nismo načelni nasprotniki federalizma, a poprej se mora popolnoma jasno in določno zagotoviti narodno enakopravnost. Dokler se to ne zgodi, je in ostane federalizem za Slovence nevarno dvorezno orožje.

Politični pregled.

Obstrukcija. — Nemški liberalci so v največji zadregi. Radi bi delali vladi najstrožjo opozicijo, pa se je prav ne upajo. Pretili so v gospodarskih vprašanjih tudi obstrukcijo, in celo narodne Nemce napadali, da jih podpirati ne hote. Vlada je pa nakrat prišla s predlogami, ki so bile v korist tudi židovskim podjetnikom. Liberalni Nemci so imeli najlepšo priložnost, nastopiti proti vladi, a se niso upali. Zato so se s svojo obstrukcijsko politiko že precej osmešili. Grof Badeni dobro ve, kje jih je treba prijeti, da prijenljivi postanejo. Dan za dnevom pa liberalci izdajajo razne izjave o obstrukciji, ki se že povse nasprotujejo. Poljski list „Czas“ nasvetuje naj bi liberalci si poskrbeli kako navodilo za obstrukcijske politike. Spisal naj bi ga jim kak urednik „Neue Freie Presse“.

Vlada se umika. — Vladi mora biti mnogo na tem, da si pridobi vsaj del nemških liberalcev na svojo stran, kajti drugače bi nam bilo povse nerazumljivo, zakaj da še začenja prijenjavati glede jezikovnih naredeb. Izdala je podrejenim oblastvom na Češkem in Moravskem neki navod, kako naj izvajajo jezikovne naredbе. V tem ukazu se nemščini odloča jako obširen delokrog in se uvaja za nekak ožji notranji uradni jezik. Vse knjige, zapisniki, registri, iz katerih stranke izvlečkov ne smejo zahtevati, se imajo pisati v nemščini, ravno tako morajo uradniki v svojih osebnih stvareh z višjimi oblastvi nemški dopisovati in vse strogo oficijozne stvari naj se tudi pišejo v nemščini. Nemščina ostane torej notranji uradni jezik samo v onih slučajih, kjer je meja mej notranjim in vnanjim uradnim jezikom bila dvomljiva, se bode nekoliko utesnil delokrog nemščini. Čehi niso zadovoljni s tem navodilom in že prete z opozicijo.

Nemštvo v Slezijski v nevarnosti. — Vlada neki namerava šleškemu nemštvu pridejati hud udarec, seveda če je nemškim listom verjeti. Jezikovne naredbе za Slezijsko pač še ni izdelala, a razdeliti hoče sedanjo šleško kmetijsko družbo, ki je nemška, v nemški, poljski in češki oddelek in dovoliti jej večjo podporo. To je pa strašno. Sedaj je bila družba dobro orodje germanizacije, v bodoče bi pa več ne bila.

Krščanski socijalisti. — Mi smo večkrat naglašali, da v narodnih ozirih krščanski socijalisti niso povse pravični. To se kaže tudi glede jezikovnih naredeb. Pri tem se je pa še nekaj čudnega pokazalo, da „Reichspost“, ki je glasilo boljše katoliške traktacije te stranke, huje zabavlja proti jezikovnim naredbam in Slovanom, nego drugi protisemitski listi. Ker so urednik in sodelavci tega lista samo dobri katoliški možje, je vidno iz tega, da iz tega še ne sledi, da je v narodnem oziru pravičen, kjer je dober katoličan. V državnem zboru pa krščanski socijalisti igrajo čudne vloge. Scheicher je ostro nastopil proti jezikovnim naredbam in je zaradi tega prišel še pri nemških liberalcih v dobro ime, drugi krščanski socijalisti so pa boljše vzdržljivi in zlasti obstrukcije ne podpirajo. Vidi se jim, da si nočejo spriditi popolnoma dobrih razmer z vlado, pa tudi ne s konservativnimi strankami, ko

bi le kedaj bilo treba njih pomoči. Vladi delajo opozicijo, a le navidezno. Podobna je mladočeški opoziciji lanskega leta. Govorili so proti vladi, a če je bilo vladi treba podpore, so jej pa naklonili. Marsikatero predlogo bi Mladočehi lani lahko zavrgli, pa j vladi na ljubo niso. Ker so njih glasovi odločevali, so pa iz zbornice toliko svojcev odpravili, da je bila vlada gotova večine. Tako sedaj delajo krščanski socijalisti.

Pogodba z Ogersko. — Kvotni deputaciji se nista mogli sporazumeti o donesku obeh državnih polovic k skupnim državnim troškom. Avstrijska deputacija je zahtevala, da se uravna razmerje po številu prebivalstva. Naša državna polovica bi potem plačala 58, ogerska pa 42 %. Madjari so pa hoteli, da pri sedanjem razmerju ostane. Vladi se tudi ne moreta sporazumeti. Avstrijska zahteva, da Ogri plačajo vsaj 36 %, ogerska pa pravi, da večjega doneska, kakor ga je plačevala, Ogerska prevzeti ne more. Najbrž vlada naposled Ogrom odjenja. Seveda se ne ve, kaj potem poreče drž zbor.

Grško-turška vojska. — Nota, s katero so naznanila velevlasti, da so voljne posredovati v grško-turški zadevi, se glasi: Zastopniki Francije, Italije, Anglije, Nemčije in Avstro-Ogerske so naročili ruskemu zastopniku Onu kot starosti diplomatskega zastopstva v Atenah v imenu vlad izjaviti, da so velevlasti voljne ponuditi svoje posredovanje z namenom, da se sklene premirje in poravnajo difference mej Grško in Turčijo, toda le pod tem pogojem, ako grška vlada izjavi, da bo odzvala svoje čete s Krete in ne bode ugovarjala avtonomiji Krete, ter konečno, da se ravna brez ugovora po nasvetih velevlastij v dosego trajnega miru. Grška vlada je odposlala takoj nastopno izjavo: Kraljeva vlada jemlje na znanje izjavo velevlastij in izjavlja, da bode odzvala čete s Krete, formalno pritrdila avtonomiji otoka Krete in izročila usodo Grške v roke velevlastij. Na podlagi tega so velevlasti naročile poslanikom, naj naznanijo turški vladi posredovanje in jo prosijo, da takoj ustavi vojne operacije. Tudi admirali na Kreti so dobili ukaz z naročilom, naj ne ovirajo vkrcanja grških čet v domovino. Dasi je pa posredovanje velevlastij v polnem teku, vendar še ni miru na bojnem polju, posebno Turška misli na daljno bojevanje. Iz Epira se je grška vojska po večini umaknila, a Turki prodira o naprej. V Tesaliji so se Grki umaknili do Domokosa. Grška posadka je bila tu precej močna, a premoč turške sile jo je premagala. Ker Turčija vidi, da se ji od strani Grkov na bojnem polju ne more pripetiti noben poraz več, noče turška vlada odgovoriti na noto velevlastij, ki žele, da turška vlada takoj ustavi vojno akcijo. Sploh prevladuje v političnih krogih mnenje, da je Turčija zategadelj stavila uprav neizpolnjive pogoje miru, ker hoče vojno proti Grški nadaljevati. Vedoč, da je grška vojska desorganizirana in demoralizirana in zanašaje se na moč, upa sultan da doseže z novimi zmagami velikanski moralni vspeh v vseh mohamedanskih krajih. Zategadelj tudi ni upati, da privoli v ohranitev sedanje grške posesti. Evropska diplomacija bode pač zahtevala, naj se ohrani status quo, ali sultan se s tem ne zadovolji. Politični krogi so radi tega v velikih skrbeh in se boje, da bodo pogajanja s sultanom jako dolgotrajna in da zamorejo naposled razgnati evropski koncert. — Da Turčija na svojo pest in to-li obširno postopa, kriva je pred vsem nesrečna nejedinstvo velevlastij, katero se te že tolikrat pokazale in vsled katere nima Turčija že nobenega respekta več pred velevlastmi.

Turčija. — Kako prevzetna je postala Turčija vsled uspehov proti Grkom priča najbolj vest, da se je ministerski svet že posvetoval o upravi osvojenih pokrajin na Grškem. Načrte glede turške uprave v Tesaliji je ministerski svet že potrdil in sultan odobril. Sestavil se bo iz orožnikov in črnovojn timerski batalijon in poslal v Lariso. Turški konzuli v Volo Larisi in Trikali bodo dobili nalog, da preosnujejo upravo po turški in vodijo posle. Reči se pač mora, da so Turki naredili enkrat račun brez krčmarja. Neverjetno je, da bi vele-

vlasti navedeno dopustile. Toda zopet so se Turki zanašali na nejednost velevlastij, češ, hudega se nam zaradi tega ne more itak ničesar zgoditi, mogoče pa le je, da v tem kaj dosežemo. Žal, da se Turčija more tako igrati z velevlastmi.

Sestanki v Petrogradu. — Ravno dobro je zapustil naš cesar Petrograd, že se poroča o nadaljnih obiskih vladarjev v ruski prestolici. Začetkom julija pride v Petrograd sijamski kralj, koncem istega meseca ali pa pričetkom avgusta obišče ruskega carja nemški cesar Viljem, ki namerava ostati v Petrogradu cele štiri dni. Republikanski predsednik francoski Faure tudi poseti Petrograd in ostane ondi pet dnij. Pač ni brez pomena, da vse hiti k mogočnemu ruskemu vladarju.

Srbija in Črnogora. — Ob obisku srbskega kralja na Cetinjah razpravljalo se je poleg drugih stvari tudi o položaju Srbov v Makedoniji. Znano je, kako so ti pod turško vlado zatirani v narodnem oziru. Oba vladarja sta se zjediniła v tem, da je sedaj mirovati, da pa je potem, ko je rešeno grško-turško vprašanje, se s pomočjo velevlastij odločno potegniti za pravične reforme v prid zatiranih Srbov v Makedoniji. Sestanek srbskega kralja in črnogorskega kneza v Cetinjah je imel torej tudi politični značaj.

Obrtnija.

Električna razsvetljava in nje nasprotniki.

I

(Dalje.)

Tudi takih ljudi ne manjka, ki se spodikajo na tem, da se elektrarna gradi kot mestno podjetje, češ, da vsako podjetje, katero je last kake občine, dežele ali države v ekonomičnem oziru nikoli tako dobro ne uspeva, kakor kako privatno podjetje, recimo, ki je osnovano na delnice.

Če vprašamo takega človeka za vzrok njegovega mnenja, ne ve druzega navesti, kakor to, da vsa privatna podjetja zase delajo dosti večjo reklamo kakor javna podjetja, in da od take reklame zavisi gmotno uspevanje podjetja. V nekolikem oziru moramo temu pritrditi, kajti skušnija nas pač dobro uči, kako reklamo delajo neka podjetja zase, da se poslužujejo pri tej vseh dopustnih sredstev. Obravnave pri sodiščih pa nam tudi kažejo, da marsikdo, hoteč na vsak način svojo, bodisi dobro, bodisi slabo robo spečati, čestokrat seže tudi po nedopustnih sredstvih, tako da pride naposled v konflikt s kazenskim zakonom.

Jasno pa je, da javni zastop, bodisi mesto, dežela ali kdo drugi, za svoja lastna podjetja radi javne časti ne sme in ne more delati takšne reklame, kakeršno lahko uprizori privatna oseba ali privatna družba. Toraj mestni magistrat ljubljanski za mestno elektrarno ne bode smel delati večje reklame, nego to zahteva javni interes; njegova dolžnost pa je, da opozarja meščanstvo na občno korist podjetja, katero je zasnoval mestni zastop po svojem dobrem prepričanju in vsestranskem preudarku, ne iskajoč pri svojih sklepih kakih koristi ali dobička za posamezne osebe ali družbe, marveč pri svojih sklepih pred očmi imajoč blaginjo mesta in njegovega prebivalstva.

Ako je mestni zastop prišel do prepričanja in spoznanja, da je za Ljubljano koristno zgraditi elektrarno za razsvetljava in oddajo motorne sile, potem je ravnal popolnem pravilno, da je to podjetje zasnoval kot mestno podjetje. Tako postopajo v enakih slučajih splch tudi druga mesta, ako jih pri tem ne ovirajo druge, že obstoječe pogodbe, ki se ne dajo meni nič, tebi nič razveljaviti. Tudi država sama se je v novejšem času priprijela tega načela, ker se poteguje za to, da bi na pr. poddržavila to ali ono železnico.

Če je elektrarna v mestnih rokah, mesto ne bode iskalo večjih dohodkov, kakor so potrebni, da bode podjetje shajalo, to je, da se iz njega dohodkov pokrivajo stroški za obrestovanje in amortizacijo investiranega denarja in za potrebne upravne stroške. Pri podjetjih, zasnovanih na privatne stroške, žele udeleženci tega podjetja, to so oni, ki so investirali v to podjetje svoj denar, prejemati iz njega kolikor največje dohodke, kolikor največje obresti investiranega kapitala. Kaj takega mestna občina ne bode storila: pa recimo, da bi se kaj takega tudi zares zgodilo, potem bi se dohodki stekali v mestno blagajnico, ne pa v roke posameznikov in bi služili občnemu blagru. Nasprotno, mi smo prepričani, da bode mestna občina v slučaju, da se elektrarna rentuje, cene za prejetje električne energije takoj znižala, od česar bodo meščani uživali koristi. Kaj takega ni tako z lahka pričakovati od privatnega podjetništva. V dokaz tej trditvi omenimo mimogrede le to, da je ljubljanska plinarna, ki je ves čas svojega obstanka prav dobro shajala in svojim delničarjem izplačevala, posebno v zadnjih letih, prav visoke obresti, plinu ceno znižala šele tedaj, ko je zaznala, da njej z mestno elektrarno nastane nevaren konkurent.

Mi smo torej uverjeni, da so ugovori proti mestni elektrarni radi tega, ker je mestno podjetje, neutemeljeni, ničevi. S tem, da smo omenili ljubljansko plinarno, navedli smo ob enem tudi največjega protivnika mestne elektrarne.

Obrtnijske raznoterosti.

Popolnitev obrtne šole. V Ljubljani imamo obrtno strokovno šolo ki dobro uspeva. Govori se, da se na njej osnuje mehanično tehnični oddelek in tako zavod povzdigne. Po našem mnenju bi bil posebno potreben tudi stavbeni oddelek. Sedaj smo v stavbinskih stvareh jako odvisni od tujcev. Osnova takega oddelka bi ne bila težavna, ker se na tacišolah mnogi predmeti skupno uče za razne oddelke.

— **Kitajski porcelan.** Kitajski pisatelji trdijo da so na Kitajskem začeli delati porcelan v drugem stoletju pred Kristom. Osemnajst pokrajin na Kitajskem se danes peča z izdelovanjem porcelana. Najbolj se cenita beli in črni, pa tudi višnjevi porcelan. Zaradi porcelanske industrije je Kitajska znana po vem svetu. Neizmerno veliko porcelana porabi vsako leto Kitajski cesarski dvor, namreč okoli 31.000 krožnikov. Na vseh je naslikan višnjev zmaj, kateremu grede iz žrela besede: „Dobro srečo! Dolgo življenje!“ Kako delajo na Kitajskem najfinejši porcelan, to bi radi zvedeli evropski tovarnarji, a se trudijo zastoj.